

## **“Det är inte så här superroligt men det är ändå viktigt att lära sig”**

---

En studie av hur högstadieelevers engagemang på sociala medier har betydelse för deras kunskap om svensk politik



## **Abstract**

We live in what some call the “post-truth era”. Post-truth was appointed word of the year by Oxford Dictionaries in 2016. This thesis is a study on what significance different types of engagement on social media has on teenagers' knowledge about Swedish politics. This is important to understand because a great deal of the public debate concerning national politics nowadays takes place online. In addition, to be able to engage and exercise one’s rightful freedom to participate in a democratic society you have to to some extent understand the information you get online. This is called “media literacy” and is very important for online freedom and hence also in real life. The question is answered by categorising a smaller group of teenagers into three different groups, passive media consumers, stand-by citizens and active media consumers. These three groups have been identified and categorised through interviews. To understand what significance engagement on social media has on teenager’s knowledge about Swedish politics I thereafter analyse the three different categories’ knowledge as a result of their engagement on social media. My conclusion is that different types of engagement on social media has a big impact on teenager’s knowledge about Swedish politics and that the knowledge is to quite a large extent affected by the level of media literacy.

Antal ord: 9997

Nyckelord: Sociala medier, Media literacy, Svensk politik

## Förord

Jag vill rikta ett tack till skolledning och lärare på högstadieskolan i Malmö där jag fick genomföra enkät och intervjuer för det vänliga mottagandet och det effektiva genomförandet. Stort tack också till de elever som deltog i intervjuerna för att ni bidrog med er kunskap och på så sätt gjorde denna studie möjlig.

# Innehållsförteckning

## Abstract

## Förord

<b>1. Inledning</b>	<b>4</b>
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
<b>2 Tidigare forskning</b>	<b>7</b>
2.1 Diskursteori i medieforskning	7
2.1.1 Norman Fairclough	7
2.1.2 Teun Van Dijk	8
2.1.3 Jämförelse	8
2.2 Media literacy (MIL)	9
2.3 Unga och medier	10
<b>3. Teori</b>	<b>11</b>
3.1 Diskursteori	11
3.2 Faircloughs tredimensionella modell	12
<b>4. Metod</b>	<b>14</b>
4.1 Metodologiska val och reflektioner	14
4.2 Material - urval och avgränsning	17
4.3 Intervjuer - etik och tillvägagångssätt	18
4.4 Operationaliseringar	20
4.5 Koppling mellan teori och metod	22
<b>5. Resultat</b>	<b>23</b>
5.1 Enkäter	23
5.2 Intervjuer	24
<b>6. Analys</b>	<b>27</b>
6.1 Analysmetod	27
6.2 Analys	28
<b>7. Slutsats</b>	<b>32</b>
<b>8. Vidare forskning</b>	<b>33</b>
<b>9. Källförteckning</b>	<b>34</b>

# 1. Inledning

Det är tidig förmiddag en onsdag i maj och på en högstadieskola i Malmö sitter jag i ett grupprum mitt emot en åttondeklassare. På andra sidan väggen pågår en lektion som eleven snart ska återgå till. Jag har lånat eleven från lektionen för en intervju som ska ligga till grund för denna uppsats. Intervjun ska handla om vilken betydelse sociala medier har för högstadieelevers kunskap om svensk politik. Eleven har jag valt att kalla "J" eftersom J är den tionde bokstaven i alfabetet och detta är min tionde och sista intervju för dagen. Jag frågar eleven om den tycker det är viktigt att man lär sig om källkritik i skolan. Eleven svarar att det inte är så här jättekul men att det ändå är viktigt att lära sig.

2016 utnämndes ordet "post-truth" till årets ord av Oxford Dictionary (Shnurenko m.fl 2020, s. 38). Ordet är ett adjektiv som beskriver en era där det är mindre avgörande för om information är sann eller ej och genomslaget informationen får baseras mer på om den upprör känslor (Oxford Languages 2016). Årets ord 2016 blev alltså ett ord som fastslår att det är känslor som får påverkan på den allmänna opinionen och inte fakta. Idag förflyttats mer och mer av samhällsdebatten till det digitala landskapet varför det också blir av större vikt att vi kan navigera i det landskap. Det sprids av den anledningen i större utsträckning mer falsk information och fler har möjlighet att påverka den aktuella debatten. Det kan, på goda grunder, tyckas att unga har förmågan att hantera nätet utan och innan. Det har däremot visat sig att fastän att politik till stor del numera förs på nätet sjunker andelen ungdomar som engagerar sig politiskt (Gustafsson m.fl 2018, s. 294-295). Politiskt engagemang, såsom till exempel valdeltagande, har visat sig vara en stark faktor för demokratins välbefinnande (SCB 2019, s. 9). Valdeltagandet har dock sjunkit de senaste åren bland yngre (Gustafsson m.fl 2018 s. 295). Så trots att den politiska spelplanen i större grad idag än någonsin utspelar sig på nätet sjunker ungas politiska deltagande. Det är alltså av största vikt både aktuellt och viktigt att idag ställa sig frågan; vilken betydelse har sociala medier för högstadieelevers kunskap om svensk politik?

## 1.1 Bakgrund

I dagens samhälle där man får en stor del information från internet och sociala medier, både nyheter och socialt, blir det alltså viktigare att förstå *att* media har förmåga att påverka åsikter och även *hur* medier påverkar en själv. I denna undersökning kommer förståelsen av medier undersökas och konkretiseras av begreppet *medie- och informationsförståelse*. Medie- och informationsförståelse är en svensk översättning på det engelska ordet *media- and information literacy*. Begreppet kommer fortsättningsvis att benämnas med den engelska förkortningen MIL. MIL talar om hur väl en person förstår och kan använda medier och information. En mer djupgående förklaring av begreppet följer under kapitlet “Media literacy”. En del av begreppet MIL är att kunna använda källkritik.

En studie från Eurobarometer från 2019 anger att 65% av respondenterna mellan 15-30 år får information om aktuella händelser över sociala medier (Eurobarometer 2019, s. 5, 9). I samma studie svarar 42% av unga människor att källkritik, media och demokrati är ämnen som inte får tillräckligt stor plats i skolundervisningen (ibid, s. 6). I Sverige idag har vi en generation ungdomar som växt upp i en värld där de alltid har tillgång till internet. I en rapport från Statens medieråd kan man utläsa att år 2018 hade 100% av barn mellan 13-16 tillgång till en egen dator, surfplatta eller smartphone (Statens medieråd 2021a). Återigen betonas vikten av att vi förstår hur mycket information tonåringar får från nätet och vilken betydelse den har för deras kunskap om samhället, eller i det denna uppsats fokuserar på, svensk politik.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Frågeställningen jag ämnar att besvara genom denna uppsats är:

*Vilken betydelse har högstadielärares engagemang på sociala medier för deras kunskap om svensk politik?*

Det jag syftar att göra med min uppsats är att göra en diskursanalys om vilken betydelse sociala medier har för högstadielärares kunskap om svensk politik. I det medielandskap som ungdomar befinner sig i idag och där de spenderar mycket av sin tid har fler olika kanaler och aktörer, i större utsträckning än förr, tagit sig in och påverkar mediekonsumenterna, i alla åldrar, i fler riktningar. Fokus kommer ligga på hur stor betydelse specifikt sociala medier har på ungdomar. Motivationen bakom uppsatsen bygger på att det finns en generationsskillnad som sticker ut från ungdomar idag och de äldre generationerna (Internetstiftelsen 2021).

Det har skett en distinkt övergång från att information och nyheter som medborgare tar del av endast skrivits av personer med journalistutbildning till att situationen idag ser väldigt annorlunda jämfört med förr. I Sverige är alla partiledare aktiva på ett personligt Instagramkonto där de når ut till väljare och nyfikna med sin politik. Idag kan alla kalla sig journalist och alla har tillgång till en egen kanal där de kan nå ut till vänner, bekanta eller hela världen med sina personliga åsikter och egna erfarenheter.

Trots att det kan verka som att vi har tillgång till mer information än någonsin, både i text- och bildformat, har det alldeles nyligen uppkommit flera reportage om att folk dels inte känner igen eller kan namnge kommunpolitikerna som är valda i den kommun de själva bor i och dels att förtroendevalda nuvarande politiker inte känner igen sina egna budgetar (SVT 2022, Mattisson 2022). Detta motiverar ännu mer att undersöka de ungas kunskap om svensk politik då det kan verka som att det finns mer tillgänglig information än någonsin och ändå är konsekvensen att människor inte vet vilka de förtroendevalda politikerna i sin egen hemkommun är. Genom dessa tidigare undersökningar som berör kunskap om svensk politik leder det mig till vad jag förväntar mig att resultatet av min undersökning blir. Eftersom svensk politik till stor del förflyttats till digitala plattformar och de flesta idag får sin information över nätet förväntar jag mig att betydelsen av sociala medier har stor betydelse för ungdomars kunskap om svensk politik.

Genom denna studie strävar jag efter att bidra till den kunskap vi idag har om vilken betydelse sociala mediers har för ungas engagemang och kunskap i och om svensk politik. För att motivera

min frågeställning ytterligare har jag tagit hänsyn till både inom- och utomvetenskapligt relevanta aspekter. Inomvetenskapligt erhåller studien relevans på så sätt att den bygger vidare på tidigare forskning om teorier och begrepp som är relevanta för undersökningen. Jag strävar efter att uppnå kumulativitet vilket innebär att man använder tidigare forskning för att ta ett steg framåt inom ämnet (Teorell, Svensson 2013, s. 18). Det jag gör i denna uppsats som är en ansats för att ta detta steg är att undersöka framtida väljare och deras perspektiv genom att använda tidigare teorier och begreppsbyggnader. Som påpekas av Teorell och Svensson uppstår inte kunskap från tomma intet från en dag till en annan utan växer successivt fram genom ambitioner om kumulativitet (ibid). I min strävan efter kumulativitet uppnås indirekt även den utomvetenskapliga relevansen, dvs att den kan ha nytta för samhället utanför det vetenskapliga fältet i fråga och den akademiska sfären i stort (ibid).

## 2 Tidigare forskning

### 2.1 Diskursteori i medieforskning

#### 2.1.1 Norman Fairclough

En stor del av medieforskningen har ibland, enligt vissa i för stor utsträckning, stannat vid median utan att ha gått vidare till konsumenternas perspektiv och vad median får för inverkan på konsumenterna. Norman Fairclough, en teoretiker vars teori om den tredimensionella modell kommer användas senare i uppsatsen, har gjort grundliga och utbredda studier av hur språk i media påverkar, upprätthåller och skapar maktförhållanden. Detta gör han genom tredimensionell modell som bygger på kritisk diskursanalys. Kritisk diskursanalys riktar in sig på att analysera språkbruk på olika nivåer och hur ett visst användande av språk skapar och upprätthåller just kritiska samhällsåskådningar som t.ex rasism och ojämlika könsstrukturer (Boréus, Seiler Brylla 2018, s. 306). Närmare fokuserar kritisk diskursanalys på hur språk och språkbruk spelar roll för att förstå hur dessa strukturer och handlar nästan alltid om hur maktförhållanden upprätthålls. Norman Fairclough har upprättat en modell som han kallar för



den tredimensionella modellen. Denna kommer närmare att diskuteras under teorikapitlet (3.2), men används för att ta texten från text och applicera den i en större samhällskontext för att förstå språkets betydelse i rådande maktstrukturer.

### 2.1.2 Teun Van Dijk

Teun van Dijk, en nederländsk diskursanalytiker, har riktat in sig på att analysera nyhetsmedia. Faircloughs och Van Dijks mål skiljer sig något åt. Fairclough fokuserar på hur förändring i språket förändrar kulturellt betingade beteenden medan Van Dijk snarare fokuserar på hur språk i nyhetsmedia skapar och upprätthåller diskurser om vissa fenomen, t.ex feminism (Fairclough 1995 s. 28-29). Van Dijk undersöker nyhetsmedier ur ett mikro- och makroperspektiv. Mikroperspektivet är studiet av textens retorik, hur delarna hänger ihop samt textens grammatik. Makroperspektivet å andra sidan utgör den del av textens delar och förmedlar det holistiska budskapet, det som berättar vad texten handlar om, t.ex titeln och textens olika delar.

### 2.1.3 Jämförelse

Fairclough menar att en komplett analys måste uppföljas av *intertextuell analys*. Fairclough benämner intertextualitet som en länk mellan texten och diskursiv praktik i den tredimensionella modellen (Fairclough 1995 s. 75). Intertextualitet innebär att texter alltid står i relation till andra texter (ibid, Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 13). Man kan inte läsa en text oberoende utan alla texter står i förhållande till andra texter som skrivits tidigare. Anledningen till detta är att Fairclough genom kritisk diskursanalys studerar förändring i språk och handling och genom att se text i ett sammanhang i förhållande till andra texter ser man hur språkbruk och maktförhållanden utvecklats över tid (ibid, s. 77).

Det som Fairclough och van Dijk har gemensamt är att de båda två utgår från ett lingvistiskt perspektiv och analyserar diskurser genom text. Detta skiljer sig från andra diskursteoretiker bl.a Laclau och Mouffes perspektiv på diskursteori som snarare utgår från strukturer i samhället

snarare än i texter. Även målet skiljer sig mellan Fairclough och Van Dijk och Laclau och Mouffe. Laclau och Mouffes mål är teoriutveckling medan Faircloughs och Van Dijks mål är att studera förändring respektive utformning av språk (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 31, 13).

## 2.2 Media literacy (MIL)

I antologin *Understanding Media and Information Literacy (MIL) in the Digital Age* skriver författarna om mediehistorien, i vilket syfte olika medier använts och hur utvecklingen från tidningsmedier till sociala medier och snabba medieflöden sett ut. Ett av bokens kapitel fokuserar på begreppet *media literacy*. Media literacy definierades 2004 av UNESCO som “the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using written and printed (and visual) materials associated with varying contexts” (Carlsson 2019, s. 38). Att ha en hög grad av MIL innebär att ha friheten och förmågan att bruka och förstå olika typer av media.

Problemet som uppstår när man gör studier om MIL är att det inte finns en universell skala att mäta MIL på. Graden av MIL skiftar kraftigt mellan olika delar av världen, från relativt hög i Europa till vissa delar där det inte finns någon som helst eller ytterst liten koppling till begreppet (Shnurenko m.fl 2020, s. 32). Detta beror på att det inte finns något allmänt konsensus om hur det ska implementeras i t.ex skolundervisningen (ibid). UNESCO har ambitionen att alla länder ska uppnå en så hög grad av MIL som möjligt (ibid). Detta görs t.ex genom att införa MIL i skolans kursplaner. 2011 fick svenska grundskolan en ny kursplan, LGR11. I kärnämnet svenska står det “att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts” (Skolverket 2019, s. 257). Det inledande kapitlet i LGR11 där skolans generella uppdrag redovisas står det att elever ska lära sig att “kritiskt granska” olika källor och skilja fakta från osanningar (Skolverket 2019, s. 7). Man kan alltså utifrån detta konstatera att det är av stor vikt att ungdomar i tidig ålder lär sig att hantera information från olika källor och utvecklar förmågan att självständigt analysera information av olika slag. Allt detta faller under MIL och visar också varför media literacy är viktigt och varför det bör flätas in mer i vardagen. Begreppet MIL kommer senare att operationaliseras i metodkapitlet i syfte att förklara hur begreppet kommer analyseras i uppsatsen.

## 2.3 Unga och medier

På området unga och medier görs det kontinuerligt studier som undersöker ungas medievanor, t.ex av statens medieråd. Inom området unga och deras medievanor finns mycket undersökningar, både gjorda i Sverige och internationellt. Även studier som görs om andra områden inom media består ofta urvalsgruppen av yngre personer. Dessa studier inkluderar undersökningar om t.ex skärmtid och skärmberoende (SCB 2017, Bie 2013). Det har under de senaste åren skett ett skifte i medias betydelse som gett avtryck på generationerna och skillnaden mellan dessa är väldigt tydlig. I en större studie från Internetstiftelsen (2021) visade resultaten att det är stora skillnader mellan hur åldersgrupperna i studien konsumerar nyheter. I frågan om respondenterna läst digitala tidningar någon gång under det senaste året har drygt 65% åldersgruppen 80-talister gjort det, strax över 60% från åldersgruppen 90-talister men mindre än 30% av åldersgruppen födda på 00-talet har läst en digital tidning under det senaste året. Studien inkluderar alla åldersgrupper bak till 20 och 30-talister (som dock undersöks, till skillnad från de andra grupperna, som en enda grupp) där alla grupper skiftar mellan ca. 50-70% i frågan om de läst en digital tidning någon gång under det senaste året (Internetstiftelsen 2021). Samtidigt visar en annan studie från statens medieråd att ungdomar som har tillgång till ett eget digitalt verktyg ökat för varje år som studien redovisar (Statens medieråd 2021a). På det hela sammantaget är unga och medier två tätt sammankopplade områden som ofta kombineras i forskning. Ett fält som däremot inte undersökts i särskilt breda termer är vad som händer med informationen i konsumentens händer när man sträcker sig bortom producenten (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 86). Det är inom detta fält min studie kompletterar tidigare forskning.

## 3. Teori

I följande del presenteras det teoretiska ramverk som kommer agera som en guide för min uppsats. Det teoretiska ramverket kommer vara uppbyggt av olika delar. Dels kommer uppsatsen baseras på diskursteori där målet är att kunna säga något om processen i vilken högstadieelever tar emot information och hur den information utspelar sig i form av kunskap och till sist frihet. Dels kommer jag använda teorier som är mer specificerade kring mitt ämne. I den första delen av detta kapitel kommer jag övergripande diskutera diskursteori, dess användningsområde och bakgrund. Jag kommer sedan presentera mer specifika teorier för mitt ämne som kommer användas i uppsatsen. I en sista del kommer jag koppla och förklara närmare hur teorierna ska användas för att komma fram till ett resultat.

### 3.1 Diskursteori

Det generella målet med diskursteori överlag är att komma fram till en enda betydelse av ett begrepp som är splittrat till följd av olika ontologiska uppfattningar. Ofta står forskning som bygger på konstruktivistisk och positivistisk grund i motsats till varandra. Diskursteori är konstruktivistisk. Det innebär att man utgår ifrån antagandet att världen är just konstruerad. Samhällen, exempelvis, är skapade av någon eller något och att dessa fortsätter att skapas och formas efter sin tid. Uppfattningen av vad ett samhälle är kan med andra ord förändras i takt med att tiden och diskursen förändras. Detta perspektiv utgår ifrån att ingenting är beständigt. Två diskursteoretiker, Ernesto Laclau och Chantal Mouffe, utvecklade diskursteori från marxismen och strukturalismen/poststrukturalismen (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 32). Strukturalism är en teori som innebär att man ser saker som ett system eller strukturer, t.ex marxismen där man utgår från att det finns ett ekonomisk hierarki och ett system som samhället bygger på (ibid s. 37-38).

Målet med en diskurs är att stryka alla alternativa uppfattningar för att komma fram till en konsensus om vad betydelsen av ett tecken är (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 35). Processen är att gå från *element* till *moment*. Element är ett tecken med många betydelser och ett

moment är när alla tecken fått en entydig betydelse. För att göra mitt teoretiska ramverk något tydligare kommer jag presentera Ferdinand de Saussures idéer om semiotik. Saussures ställde sig frågan om var språkets betydelse kommer ifrån. Saussures idéer tog fasta i att det är sociala konstruktioner som tillskriver språket betydelse. Eftersom sociala konstruktioner är föränderliga innebär detta att också är språket föränderligt (ibid, s. 16). Dessa betydelser står samtidigt alltid i förhållande till något annat, det något *är* beskriver också vad det *inte* är. Saussure delade in språket i två kategorier, *langue* och *parole*. *Langue* är språkets bestämda regler, t.ex grammatik. Det är det som beskriver det universella språkbruket. Detta är ett exempel på ett strukturalistiskt system som berättar hur språk används. *Parole* beskriver hur språket sedan anpassas på individnivå (ibid, s. 16-17). Eftersom Saussures idéer utgår från att språket är föränderligt innebär det också att diskursen inte är konstant. Den betydelse tidigare diskurser tillskrivit vissa tecken förändras över tid och denna betydelse förändras vilket innebär att också tecknen i sig förändras.

Jag motiverar valet av diskursteori genom att återigen trycka på hur viktigt samspelet mellan media och individ är. Eftersom medieflöden anpassar sig och blivit i stor utsträckning individualiserade finner jag att det är mer givande att undersöka betydelsen av sociala medier genom diskursanalys. Detta för att sedan hitta mönster från mina resultat som kan förklaras gemensamt i ett större sammanhang.

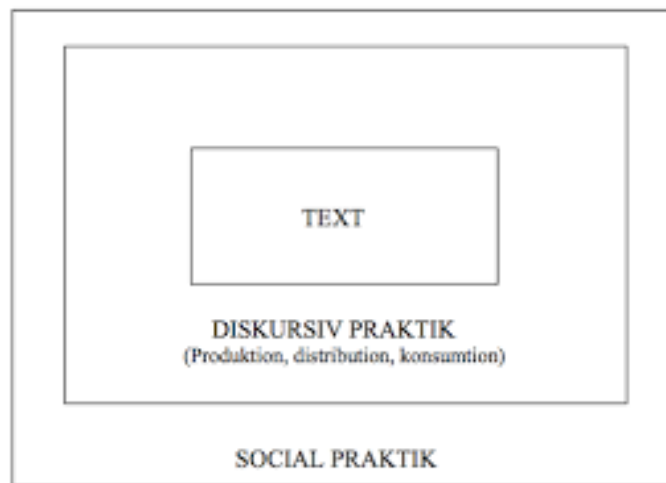
### 3.2 Faircloughs tredimensionella modell

Faircloughs tredimensionella teori är ett sätt att förklara hur språk och språkbruk har makt över samhället (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 69). Modellen består av tre delar som var och en representerar en nivå av makt.

Norman Fairclough tillhör den kritiska diskursens teoretiker. Kritisk diskursanalys skiljer sig från Laclau och Mouffes diskursteori på så sätt att den lägger större vikt vid språkbruk och hur språk används för att skapa och upprätthålla vissa strukturer (ibid, s. 68-69). Kritiken i den kritiska

diskursforskningen är att man i sitt utgångsläge positionerar sig för att upptäcka diskurser som har betydelse för en viss maktordning, kritisk diskursanalys är alltså inte objektiv (ibid, s. 70). I boken *Media discourse* skriver Fairclough att han inkluderar både visuella, talade och skrivna medier under begreppet diskurs (Fairclough 1995, s. 54).

Den kritiska diskursanalysens tre delar är text, diskursiv praktik och socialkulturell praktik (Fairclough 1995, s. 57-59; Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 85) (se bild, Norberg, Petrusson 2012, s. 17).



Textdelen är själva texten. De analytiska delarna i texten är meningsbyggnad, ordval, fonetik alltså hur texten är uppbyggd och strukturerad. Nästa nivå som Fairclough kallar “discourse practice” (diskursiv praktik) är den analytiska nivå på vilken man analyserar hur diskurser spelar en roll som rutin i folks liv, t.ex att man tittar på telefonen det första man gör på morgonen. På denna analysnivå av den tredimensionella modellen analyseras även mottagandet av text från producent till konsument. Detta kallar Fairclough institutionella processer och diskursiva processer (egen översättning) (Fairclough 1995, s. 59). Den tredje och sista nivån i modellen är sociokulturell diskurs. På denna nivå analyseras det kommunikativa eventet, d.v.s den text som analyseras, i ett större sammanhang (ibid, s. 62), detta kan till exempel vara kulturella etablerade processer. Den kritiska diskursanalysen har dock fått kritik. Ibland kritiseras den kritiska diskursanalysen för att inte i tillräckligt stor utsträckning undersöka tillräckligt många kontexter. Vissa menar att de kritiska diskursanalysen endast används för att undersöka ojämna

maktförhållanden och kontexter där det finns ett maktövertag från en sida (Boréus, Seiler Brylla 2018, s. 341).

Faircloughs modell är ett verktyg för att undersöka makt i lingvistiska termer. Genom de intervjuer jag gjort, som sedan transkriberats, har jag identifierat tre olika kategorier med olika relation till engagemang i sociala medier. Dessa kopplas till Faircloughs diskurskritiska teori på så sätt att det jag vill undersöka är tre olika grupper och sociala mediets betydelse för dessa olika grupper. I min analys kommer främst den andra nivån, diskursiv praktik, att vara huvudfokus då studiens fokus ligger på konsumenten.

Jag motiverar detta val av teori genom det faktum att jag vill undersöka betydelse, vilken betydelse har texten för mottagaren, i detta fall högstadiel elever. En av utgångspunkterna enligt Fairclough är att språk och texter har makt, det finns ett maktförhållande mellan producent och konsument. Genom att öka kunskap om MIL och graden av MIL i sig, blir producenternas maktövertagandet över konsumenterna mindre. Om människor i större utsträckning blir medvetna om de maktrelationer som språk kan bidra till får de också i större utsträckning förutsättningar att förändra och maktförhållandet jämnas ut (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 92). Vidare motiverar jag denna teori genom att jag undersöker betydelsen av sociala medier genom intervjuer och då också hur högstadiel elever uttrycker sig kring dessa. Hur de uttrycker sig signalerar vilken betydelse sociala medier har eftersom tal och kroppsspråk säger något om de semiotiska praktiker som präglar deras vardag, vilken är kärnan i en diskursanalys (Boréus, Seiler Brylla 2018 s. 308).

## 4. Metod

För att besvara min frågeställning kommer jag använda en mix av kvantitativ och kvalitativ metod. I följande del kommer jag presentera och diskutera studiens materialinsamling samt göra en reflektion kring metodologiska val och etik vid intervjuer. Sist kommer jag göra en koppling mellan teorival och metodval.

## 4.1 Metodologiska val och reflektioner

Metoden som kommer användas för att besvara frågeställningen är dels en enkätundersökning som ska skickas ut till en högstadieskola i Malmö och dels, som en vidare fördjupning, kommer jag på samma skola hålla intervjuer med några elever. Enkäten kommer bestå av kunskapsfrågor om svensk politik och några frågor som handlar om var eleverna får sin information ifrån. Sista frågan är självreflekterande där eleverna får ange om de anser att de är informerade om svensk politik. Denna fråga är högst subjektiv men högst relevant ändå eftersom det ger en indikation på hur de olika grupperna uppskattar sin egen kunskap. Om de själv anser att de är informerade på grund av att de har ett visst engagemang på sociala medier kan detta vara en antydning om hur ett visst medieengagemang påverkar kunskap.

Anledningen till att jag väljer att göra både enkätundersökning och intervjuer är för att jag först vill ta reda på om de grundläggande antaganden som uppsatsen lutar sig på gäller för den gruppen jag gör undersökningen på, t.ex om eleverna använder sociala medier. I nästa steg som är intervjuer gör jag ett urval för att fördjupa förståelsen och kunna analysera betydelsen av medier för unga när det kommer till kunskap om svensk politik på riksnivå. Eftersom mitt material inte kommer vara tillgängligt att ta del av för allmänheten kommer jag lägga vikt vid intersubjektivitet och noga redovisa mitt tillvägagångssätt för att öka reliabiliteten.

Intersubjektivitet innebär att de som läser undersökningen ska kunna ta del av hur forskaren gått till väga och i princip kunna komma fram till samma resultat givet samma förutsättningar (Teorell, Svensson 2013, s. 54). Alla intervjuer har skett individuellt och har sedan transkriberats med hjälp av redigerad transkribering, dvs att utfyllnadsord har utelämnats. Transkribering var nödvändig för att i nästa steg kunna koda och urskilja de olika kategorierna. Anledningen till att intervjuerna har skett enskilt är därför att jag så lite som möjligt vill att respondenterna påverkas av varandra och för att de i så stor utsträckning som möjligt ska känna att de kan prata fritt.

Det oundvikliga problemet för en diskursanalytiker är det man betraktar som "sanning". I t.ex naturvetenskaplig forskning som baseras på positivistisk grund är det lättare att säga hur det *är* och förkasta de teorier som *inte* beskriver hur det är. Fördelen med positivistisk forskning är att man kan gå ut i världen och se hur det ser ut på ett objektiva sätt och komma fram till ett svar.



Positivistisk forskning påverkas inte av att man undersöker en kontext inom olika religiösa åskådningar eller politiska ideologier. Denna lyx ter sig inte lika tydligt för en socialkonstruktivistisk forskare som hela tiden måste försöka övertyga sina medmänniskor och andra forskare om att just deras sanning är den rätta (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 111). När man som i mitt fall ska göra intervjuer är det viktigt att man i forskarens skor reflekterar över sin egen ställning i studien. Målet med en diskursanalys är att bestämma en betydelse på ett mångtydigt begrepp (ibid, s. 32). I detta ligger det att det finns olika tolkningar och uppfattningar av samma begrepp och forskarens roll är att samla alla tecken eller *moment*, som är en benämning på alla tecken som utgör en diskurs, och utifrån bästa förmåga komma så nära ett konsensus som möjligt (ibid). Detta betyder att forskaren, som dessutom ofta lever under den diskurs man vill undersöka, aktivt måste tänka ut sig själv ur ekvationen och basera sin undersökning på de svar som ges och inte på de tolkningar man själv gör.

En annan viktig aspekt av alla akademiska studier är källkritik. De fyra kriterier för källkritik bör följas i all forskning, såväl i rollen som forskare och som konsument av annan forskning. Kriterierna är äkthet, närhet i tid och rum, tendens och oberoende (Teorell, Svensson 2013, s. 104). Det första kriteriet syftar främst till historiska källor eller där någon kan ha intresse av att vinkla fakta. I min undersökning kommer detta kriterium främst att arta sig i att jag måste övertyga andra om att min undersökning är äkta eftersom jag främst kommer använda primärmaterial jag själv samlar in. Detsamma gäller för det andra kriteriet. När det kommer till tid och rum (även *samtidighet* och *centralitet*) kommer de källor jag främst baserar mitt resultat på vara högst relevant ur båda perspektiv. De källor jag måste applicera detta kriterium på är det material som jag inte samlar själv utan t.ex de statistiska undersökningar som inspirerat min undersökning. De källkritiska överväganden jag gjort är att källorna är pålitliga. Dessutom kommer samma rapport varje år från statens medieråd vilket gör att jag kan följa den utveckling som skett när det kommer till ungas medievanor. Statens medieråd är en statlig myndighet som har som uppgift att undersöka mediekunskap hos unga och skydda barn och unga från negativ mediekonsumtion (Statens medieråd 2021b).

Eftersom jag inte har möjlighet, eller avsikt för den delen, att göra en generaliserande undersökning kommer jag att använda databaser t.ex Eurobarometer för att kunna koppla mitt

resultat till en större bild. Om resultatet som visar sig i min enkätundersökning och intervjuer stämmer överens med de resultat som visat sig i de större undersökningarna som gjorts i hela Sverige eller Europa kan man ändå dra slutsatsen att det finns en koppling mellan mitt resultat och de resultat som redovisats tidigare. Trots att Eurobarometer är en källa som fått mycket kritik för att måla upp en alltför positiv bild av EU och för att ha för låg svarsfrekvens i sina undersökningar finns det värdefull data att hämta därifrån (E. de Vries, Hoffmann 2020). Eftersom undersökningens resultat inte baseras på data ifrån Eurobarometer då jag gör egna undersökningar, används eurobarometers undersökningar bara för att jämföra mina resultat med Eurobarometers. På grund av detta anser jag att Eurobarometer är en trovärdig källa att använda.

Jag kommer fokusera på att undersöka betydelsen av sociala medier, vad dessa medieflöden sedan innehåller är en annan fråga. Jag väljer dock att påtala att jag är medveten om att medieflöden tenderar att bekräfta det vi redan tycker på grund av *filterbubblor*. 2011 höll entreprenören Eli Pariser ett TED talk som handlade om hur olika våra medieflöden ser ut eftersom att algoritmer ser till att vi får upp mer av det vi gillar vilket även gäller när det kommer till politiska åsikter (Pariser 2011). På grund av detta ser våra medieflöden olika ut eftersom vi har olika intressen, åsikter och medievanor. Filterbubblor styr alltså vad vi ser men också vad vi inte ser. Undersökningen fokuserar alltså bara på betydelsen av medier och inte på innehållet. Att våra medieflöden tenderar att bekräfta våra föreställningar och åsikter om världen skriver också UNESCO om i en presentation om bl.a MIL (Shnurenko m.fl 2020 s. 42). Författarna skriver att det är ett mänskligt behov att få sin världsbild bekräftat (ibid) och personligt anpassade medieflöden är ett effektivt sätt att få våra uppfattningar bekräftade.

## 4.2 Material - urval och avgränsning

Jag har valt att basera min undersökning på svar från högstadiel elever eftersom de är den första generationen där traditionella medier som tidningar och radio tar lika stor plats som hos de äldre generationerna. Eftersom politiken i Sverige i stor utsträckning dessutom förflyttats till digitala plattformar anser jag det vara relevant att undersöka betydelsen av ungdomars kunskap om svensk politik. Eftersom deras liv dessutom är så pass integrerat med den digitala världen finns det goda argument för att de lättare har åtkomst till samhällsdebatten än tidigare.

Urvalet av respondenter till de enskilda intervjuerna gjordes genom att i slutet av enkäten, som gjordes före intervjuerna, lägga en frivillig anmälan till att delta i en intervju. Därefter har jag kontaktat eleverna som anmält sig. Det urvalet på vilkas svar mitt resultat kommer byggas på är alltså självselektion, i princip innebär det att urvalet skapar sig själv utan min kontroll (Teorell, Svensson 2013, s. 86). Med detta sagt kan tilläggas att urvalet väljer sig själva *i viss mån*. Jag har avgränsat populationen till en relativt liten grupp eftersom min undersökning avgränsats till en enda skola som jag själv valt att kontakta. Kulturell bakgrund, social tillhörighet och politiskt intresse är alla saker som kan variera helt från elev till elev. Eftersom det har varit frivilligt att delta kan det finnas en viss möjlighet att de som vill delta är elever som är mer aktiva generellt, även på sociala medier och att svaren tenderar att representera bilden av aktiva medieanvändare än passiva. Detta eftersom det finns en koppling mellan socialt engagemang på nätet och i verkligheten (Gustafsson m.fl 2018, s. 295).

Urvalet av vilka sociala medier som skulle ingå i min undersökning bestämdes dels av mig och dels indirekt av eleverna som deltog i enkätundersökningen. I enkäten bads eleverna att ange vilka tre sociala medier de använde mest. Det fanns även ett alternativ där man själv fick fylla i om man tyckte att de befintliga alternativen inte stämde in på dem.

Resultatet och den analytiska delen baseras på primärmaterial som jag samlat in specifikt till denna undersökning.

### 4.3 Intervjuer - etik och tillvägagångssätt

Eftersom jag kommer hålla intervjuer med privatpersoner och speciellt eftersom respondenterna är under 18 kommer jag ta hänsyn till GDPR och regler vid intervjuer generellt. Jag kommer t.ex inte samla in uppgifter om namn, address, kön etc. Eleverna kommer vidare att benämnas som elev A, B, C...etc. när jag redovisar resultaten från intervjuerna. Vid intervjutillfället kommer eleverna att informeras om undersökningens syfte och kommer även erbjudas att ta med ett missivbrev hem där jag kort sammanfattat syftet med undersökningen, hur den senare kommer finnas tillgänglig att läsa samt att det under hela studien går att avbryta sin medverkan närsomhelst om man inte längre vill delta. Brevet informerar också om att jag inte kommer samla in varken person- eller känsliga uppgifter. I enkäten, som kommer skickas ut först, kommer en sista fråga vara om eleverna kan tänka sig delta i en kortare, enskild intervju eftersom det kommer vara frivilligt att delta. Både enkät och intervju har diskuterats i samråd med skolledningen och jag har fått godkännande att använda materialet i min undersökning.

Vid undersökningar som baserar sitt resultat på intervjuer med privatpersoner som handlar om att en person i princip ska stå till svars för sina handlingar är det väldigt viktigt att inte göra etiska övertramp. Teorell och Svensson (2013) gör två viktiga grundantaganden, dels att man noga ska överväga hur ens studie kan tänkas användas i senare forskning och dels hur man bemöter informanterna i studien (Teorell, Svensson 2013, s. 20). De konstaterar att vi inte har så mycket makt vad gäller hur studiens resultat fortsatt används av andra men att vi har makt över hur vi presenterar resultat och studiens upplägg generellt, t.ex genom att studiens deltagare är anonyma (ibid). Detta är aspekter som noga övervägts i studien, dels genom att jag inte lagt vikt vid eller samlat in uppgifter som får intervjupersonen att känna att studien kan användas mot dem personligen, t.ex inte samlat in uppgift om kön. Jag var vid intervjutillfället tydlig med att det är sociala mediars *betydelse* för deras kunskap om svensk politik och inte elevernas kunskap i sig som kommer värderas i studien. Detta är också en viktig sida att ta hänsyn till, dels ur en rent etisk synvinkel men också för att intervjupersonen ska ge så mycket betydelsefull information som möjligt. Skulle intervjupersonen känna sig det minsta lilla utsatt eller värderas är det mer troligt att intervjupersonen ger svar som inte representerar verkligheten utan svar som de tror är de jag vill ha i studien.

Intervjufrågorna är ställda på så sätt att respondenterna själva får berätta om sin uppfattning av sitt eget engagemang på sociala medier. Dessa uppgifter är inte kontrollerade genom att undersöka t.ex skärmtid vid specifika sociala medie-plattformar eller kollat upp hur många partier de följer på sociala medier i realiteten utan svaren baseras på respondenternas egen uppfattning. Att kontrollera respondenternas telefoner har varit en kränkning av respondenternas integritet och hade fullständigt förbrukat respondenternas förtroende för mig. Vid intervjuerna lades vikt vid eleverna själva skulle prata fritt och att jag under inga omständigheter lade någon värdering i elevernas svar var.

#### 4.4 Operationaliseringar

Nedan följer operationalisering av begreppen media- och internetförståelse (MIL), modellen aktiv mediekonsument, stand-bymedborgare och passiv mediekonsument, engagemang och kunskap.

Konceptet media literacy, eller MIL, presenterades utifrån UNESCOs definition tidigare (se 2.1). I grova drag innebär MIL hur väl någon förstår och kan använda information de tagit del av genom olika mediekkanaler, t.ex sociala medier. Som tidigare nämnt är det ett begrepp som saknar konsensus på flera nivåer. Dels hur begreppets betydelse ska förstås och dels hur det ska implementeras i det vardagliga livet.

För att kunna säga något om hur vilken betydelse media har för ungdomars kunskap om riksdagsvalet 2022 kommer jag tillämpa ett synsätt som jag väljer att kalla *den aktiva och den passiva mediekonsumenten*. Detta perspektiv har använts länge inom medieforskningen, speciellt i början av mediehistorien då man inte kunde förutse mediernas konsekvenser på lång sikt och debatten handlade om hur medier skulle komma att påverka människor (Carlsson 2019, s. 37). Detta perspektiv innebär att man tittar på medieöverföring när konsumenten tar emot informationen från producenten. Antingen ser man mediekonsumenter som benägna och aktiva eller som passiva och likgiltiga.

I uppsatsen kommer aktiv vs passiv-modellen att användas men jag kommer lägga till ett begrepp i detta perspektiv: *stand-bymedborgare* (stand by citizen). Detta begrepp presenterades

av Erik Amnå och Joakim Ekman vilka ansåg att det behövdes ett tillägg till det traditionella aktiv vs passiv-perspektivet (Gustafsson m.fl 2018, s. 295). Stand-bymedborgare kännetecknas som personer som inte har ett direkt politiskt engagemang, t.ex politiskt aktiv eller flitigt deltar i samhällsdebatten, men som vid ett skifte i opinionen skulle kunna delta. De skiljer sig alltså från de passiva mediekonsumenterna på så sätt att de inte är permanent passiva utan deras engagemang skiftar beroende på hur den aktuella debatten ser ut. Jag väljer att se aktiv, stand-by, passiv - modellen som ett linjärt spektrum eller nominalskala då grupperna i sig inte kan rangordnas logiskt utan endast går att utse att grupperna skiljer sig åt. Modeller och teorier är ett verktyg för att sätta verkligheten på papper. Underförstått är att detta aldrig kommer gå att överföra verkligheten och göra studier på en exakt avbild, därför används modeller och teorier för att komma så nära verkligheten som möjligt. Detsamma gäller för de tre grupperna som används i studien. Ingen har svarat exakt likadant på alla frågor och kategoriseringen som jag använder mig av är anpassad för denna studie och ingen grupp är bättre eller sämre än den andra. Detta är endast ett verktyg för att urskilja betydelse och inte för att värdera kunskapsnivåer på enskilda individer. Begreppet "aktiv" ska inte förvirras med adjektivet att vara aktiv då det inte säger något om huruvida eleverna är aktiva på sociala medier utan hur aktivt deras engagemang på sociala medier är.

Nedan följer en tabell över vad som kommer känneteckna de tre grupperna i modellen samt vilka egenskaper som avgör vilken kategorisering eleven fått. Begreppet "engagemang" i sin tur innebär att man kommenterar, gillar, delar eller på annat sätt för debatten vidare och lägger in sina egna åsikter genom t.ex debattartiklar. Det är bara intervjupersonerna som placerats in i aktiv-stand-by och passiv-modellen som kommer placeras in i modellen utefter engagemang. "Aktiv" är alltså inte ett signalement för hur mycket tid som spenderas utan endast aktivitet (engagemang).

Passiva mediekonsumenter	Engagerar sig mycket sällan eller inte alls på sociala medier
Stand - by medborgare	Engagerar som regel sig inte men har förmåga och vilja att göra det om debatten skulle förändras eller påverka personen själv
Aktiva mediekonsumenter	Engagerar sig mycket. Kommenterar, gillar och delar ofta inlägg på sociala medier.

Vad gäller begreppet kunskap finns det en bred variation på hur begreppet kan användas och vad det är. I denna studie kommer det inte inkluderas en specifik definition av kunskap. Kunskap i studien kommer användas i enkäten genom att det inkluderas två kunskapsfrågor. Däremot kommer inte dessa att kollas upp genom rättning utan kommer vidare att analyseras utefter elevernas egna uppfattning av sin egen kunskap eftersom det snarare är en undersökning fokuserad på hur engagemanget relaterar till kunskapen och inte kunskapen i sig.

## 4.5 Koppling mellan teori och metod

Eftersom diskursanalys kan användas både som teori och metod eller som kombo väljer jag att här göra en koppling till teorikapitlet och hur jag genom att använda denna metoden kommer fram till ett svar som anknyter till teorierna jag presenterat tidigare (3.).

I kritisk diskursanalys där man huvudsakligen studerar makt och förändring finns det ett antal punkter att analysera. För att på ett tydligt sätt kunna säga vilken betydelse sociala medier har för högstadielärares kunskap om svensk politik kommer jag använda *modalitet* som en del av den kritiska diskursanalysen. Modalitet är ett sätt att avgöra hur säkert något lägger fram ett påstående, både i tal och i skrift (Winther Jørgensen, Phillips 1999, s. 88-89). Detta kommer metodologiskt att användas för att avgöra hur säkra eleverna är på sin kunskap och även i frågor där jag undersöker vilka källor de litar på. Modalitet kan uttryckas på olika sätt. Till exempel kan många utfyllnadsord eller långa pauser i tal vara en typ av modalitet och ett bestämt och säkert påstående en annan (ibid). Denna del av analysen görs endast på intervjuerna eftersom enkäten genomförts digitalt.



## 5. Resultat

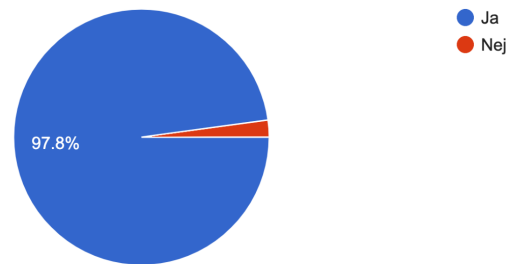
### 5.1 Enkäter

Det var 93 elever som deltog i enkäten. Enkäten bestod dels av inledande frågor som lade förutsättningar för studien. En sådan fråga var om eleverna använder sociala medier. Detta är en förutsättning för att jag ska kunna veta vilka elever som får information från sociala medier och vilka som inte får det. En annan förutsättande fråga var om eleverna använder sociala medier i syftet att läsa nyheter.

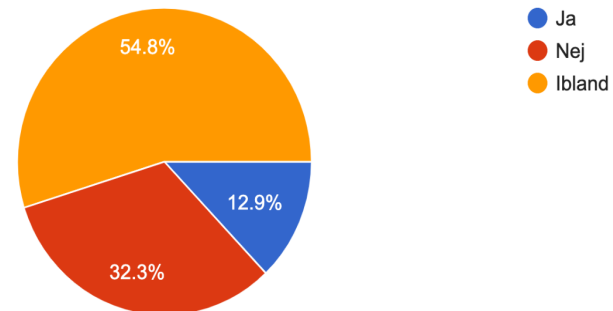
Nästa frågedel var mer specificerade där eleverna fick fylla i vilka plattformar de använder mest och vilka plattformar de använder för att läsa nyheter. Detta var för att statistiskt få reda på om det fanns en länk mellan vilka sociala medier som användes mest och vilka medier som används för att läsa nyheter. Även på dessa frågor fanns det möjlighet att fylla i egna alternativ om de använde andra plattformar än de plattformar som var listade som svarsalternativ. Det var endast tre elever som valde att fylla i ytterligare

alternativ, varav två elever angav samma plattform. Andra frågor var kunskapsfrågor där de fick svara på om de visste hur ofta det är val i Sverige samt när det är val i Sverige nästa gång. Dessa frågor följdes av frågor som syftade till att undersöka var eleverna trodde att de hade lärt sig den informationen. De flesta elever använde de redan befintliga alternativen men de hade även möjlighet att lägga till ett alternativ om inget av de redan existerande stämde in på dem enligt

Använder du sociala medier?  
93 responses



Använder du sociala medier för att läsa nyheter?  
93 responses



deras uppfattning. De plattformar som användes mest var Snapchat (85%)<sup>1</sup>, Tiktok (83%) och Instagram (63%). De plattformar som användes mest för att läsa nyheter var Youtube (50%), Instagram (45%) och Tiktok (42%). Det fanns alltså en länk mellan två plattformar, Instagram och Tiktok. Detta är dock ingen siffra som garanterar att det är en direkt koppling mellan att använda Instagram och Tiktok och att läsa nyheter. Däremot innebär det att eleverna i större utsträckning kan komma att läsa nyheter i samband med att de använder plattformarna Instagram och Tiktok i andra syften.

## 5.2 Intervjuer

Av de 93 elever som deltog i enkäten intervjuades tio elever. Intervjuerna var semistrukturerade d.v.s att det fanns vissa bestämda frågor som ställdes inledande till alla men att samtalet efter det fick styras av elevens svar (Teorell, Svensson 2013, s. 89). De frågor som alla fick var

1. Tycker du att det är viktigt att man har kunskap om svensk politik?
2. Engagerar du dig på sociala medier? T.ex kommenterar, gillar eller delar inlägg.

Eleverna som deltog i intervjuerna kategoriserades i kategorierna passiv mediekonsument, standby-deltagare och aktiv mediekonsument. För att förstå vilken betydelse sociala medier har för dessa tre kategoriernas kunskap om svensk politik har jag identifierat olika sätt som eleverna deltar och engagerar sig i media. Av de tio elever som intervjuades kategoriserades två som passiva, sex elever som stand-bymedborgare och två elever som aktiva. Inga elever som deltog i intervjuerna är partipolitiskt aktiva.

---

<sup>1</sup> Alla %-tal är avrundade till närmaste heltal.

### **Passiva mediekonsumenter**

De elever som utifrån intervjuerna kategoriserades som passiva angav båda två att de inte kunde tänka sig att ge sig in i en debatt online även om det kunde påverka de själva. Båda eleverna använder sociala medier och tryckte på att sociala medier är väldigt viktigt för att få information om aktuella händelser. Båda elever angav att de själva tyckte att de hade lite kunskap om svensk politik och att de även vid en förhöjd kunskapsnivå om svensk politik skulle avstå från att delta. Däremot skiljde sig de två passiva eleverna åt av anledningen till att de inte skulle delta. Vid följdfrågan om de skulle kunna tänka sig att engagera sig mer på sociala medier om de såg något de inte höll med om svarade den ena eleven att den inte skulle engagera sig mer eftersom eleven ansåg att det var slöseri med tid. Detta tyder på att eleven inte anser att sociala medier har särskilt stor betydelse eftersom även i en situation där eleven föreställde sig ha mycket kunskap skulle den inte delta. Däremot representerade den andra eleven en sida som även tas upp av Gustafsson (m.fl 2018). Denna sida kännetecknas av en person som även vid en hög kunskapsnivå väljer att inte ge sig i debatter online eftersom de ogillar klimatet som kan uppstå på nätet med mycket hat (Gustafsson m.fl 2018, s. 299).

I denna grupp svarade båda eleverna att de ansåg att de hade lite kunskap om svensk politik. En elev uttryckte att den ville lära sig mer medan den andra eleven inte ansåg att det var nödvändigt.

Elev A i gruppen kände till hur ofta det är val i Sverige, när det är val nästa gång och riksdagspartierna.

Elev C Känner varken till hur ofta det är val i Sverige eller när det är val nästa gång. Eleven är osäker på riksdagspartierna och partiledarna.

### **Stand-by medborgare**

De elever som befinner sig i denna grupp fick frågan om de är mer benägna att delta i sociala medier om det handlar om något de håller med om eller om det handlar om något de inte håller med om. Alla elever utom en svarade att de var mer benägna att delta och engagera sig när det handlade om något de inte höll med om. En elev säger att den är mest benägen att kommentera och engagera sig om någon annan skulle kunna påverkas negativt av informationen i texten. Samma elev använder inte sociala medier med undantag för Youtube. Däremot är eleven aktiv läsare av fysiska tidningar. Eleven gör själv reflektionen att en negativ sak med att få sin information från tidningar istället för från sociala medier är att man kan få informationen mycket snabbare från sociala medier och inte behöva vänta en dag på nästa tidning.

Samtliga elever i denna grupp svarade att de ansåg att de hade lite kunskap om svensk politik men att de ville lära sig mer.

5 v 6 elever svarade att de visste hur ofta det är val i Sverige.

3 av 6 elever visste när det är val i Sverige nästa gång

4 av 6 elever kände till samtliga riksdagspartier

1 av 6 elever kände till samtliga partiledare

### **Aktiva mediekonsumenter**

I gruppen aktiva mediekonsumenter kategoriserades två elever. Dessa elever kategoriserades här med motiveringen att de engagerar sig aktivt på sociala medier genom att gilla och kommentera ofta. En elev anger att den kommenterar på sociala medier nästan varje dag. En annan sa att den i relativt stor utsträckning, jämfört med de andra grupperna, delade vidare inlägg till andra. Detta har ingen annan elev angett under intervjuerna. Eleverna i den aktiva gruppen hade ett liknande källkritiskt tänk som stand-by gruppen.

I den sista frågan som handlade om deras egen uppfattning av sin egen kunskap om svensk politik svarade eleverna att deras kunskap var något bristfällig. Eleverna i denna grupp ansåg dock inte att det fanns ett intresse för att lära sig mer.

Elev G kände till hur ofta det är val i Sverige, när det är val nästa gång och riksdagspartierna.

Elev I kände till hur ofta det är val i Sverige och när det är val nästa gång. Eleven är osäker på riksdagspartierna och känner inte till partiledarna.

## 6. Analys

Nedan gör jag en redogörelse av analysmetod där det presenteras hur materialet som samlats in kommer att analyseras. Detta för att tydliggöra vilka delar av materialet som kommer användas samt hur det kommer användas. Efter det följer själva analysen.

### 6.1 Analysmetod

För att kunna analysera resultaten som samlats in i enkäten och intervjuerna kommer jag använda de tre olika kategorierna, som även använts redovisats i den tidigare resultatdelen, passiv, stand-bymedborgare och aktiv. För att kunna analysera grupperna kommer jag fokusera på två delar, engagemang och media literacy. Media literacy kommer främst handla om källkritik och hur eleverna använder källkritik när de är inne på sociala medier. Vidare kommer elevernas svar i respektive grupp att jämföras med svaren de angav i enkäten, t.ex den självreflekterande frågan om deras egen kunskap om politik. Här kommer det att ske en koppling mellan kunskap och engagemang och om det finns ett samband mellan hur elever som engagerar sig i sociala medier har mer kunskap om svensk politik. Eleverna kommer analyseras i de tre olika kategorierna och inte individuellt eftersom jag vill undvika i så stor utsträckning som möjligt att intervjupersonerna känner sig utpekade.

Att notera är att kategoriseringen baserades på elevernas engagemang på sociala medier. Därefter undersöks betydelsen av sociala medier för elevernas kunskap om svensk politik i vardera grupp. Om kategoriseringen skett på annat sätt hade resultatet eventuellt blivit ett annat. Anledningen till att kategoriseringen skedde på just detta sätt är för att urskilja om betydelsen av sociala

medier skiljer sig åt mellan olika sätt och om betydelsen skiljer sig åt mellan elever som har olika beteendemönster på sociala medier.

## 6.2 Analys

### **Passiva mediekonsumenter**

Anledningen till att de elever som kategoriserades som passiva mediekonsumenter inte ville engagera sig på sociala medier berodde på okunskap och känslan av att det var meningslöst att engagera sig på sociala medier. Vid frågan om de två eleverna engagerade sig på sociala medier kunde man ana modaliteten osäkerhet. Eleverna använde mycket utfyllnadsord och ett osäkert tonfall. En elev uttryckte att den tyckte att det kändes meningslöst att engagera sig på sociala medier även när det handlade om något den själv inte höll med om. Detta tyder på att eleven känner sig maktlös på sociala medier och att den inte kan förändra något. Vidare frågadeas eleverna om de känner att de påverkas av det de ser på sociala medier. Båda eleverna angav att de inte bryr sig särskilt mycket om sociala medier generellt.

Båda eleverna ger säkrare svar när frågorna handlar om källkritik och inte deras egna engagemang på sociala medier. Här ser vi skiftningar i modaliteten. Vid de första frågorna upplevs alltså en distans och en maktlöshet när det kommer till att själv engagera sig men en annan slags modalitet när det kommer till källor och där eleven inte själv behöver engagera sig utan kan luta sig på att kunna lita på någon annan, t.ex etablerade tidningar. Eleverna tycker att det är viktigt med källkritik och söker hellre aktivt upp information när det kommer till något de vill veta snarare än att lita på informationen som de får genom flöden på sociala medier. Eleverna säger båda två att det är väldigt viktigt med källkritik men att de ibland själva kan ha svårt att avgöra vilka källor man kan lita på och inte. Båda säger att de inte använde sociala medier så mycket för nyheter och för att läsa om svensk politik utan läste hellre nyheter i tidningar.

I denna kategori fanns det en osäkerhet som till stor del berodde på okunskap och en känsla av meningslöshet. Det dessa två anledningar till att avstå från att engagera sig på sociala medier har gemensamt är att de finns en kunskapsbrist och inte en direkt intressebrist. Intressebristen

blir tydligare dock hos ena eleven om anger att den har lite kunskap om svensk politik men att den inte anser att den behöver lära sig mer.

Båda eleverna kollar upp information på egen hand på andra ställen. Enligt den tredimensionella modellen och kritisk diskursanalys har alltså sociala medier mindre makt än traditionella medier i denna grupp. Däremot kan det diskuteras om traditionella medier har för mycket makt i denna situationen. UNESCOs definition av media literacy gäller för all typ av media literacy såväl traditionella medier som sociala medier. Förmågan att kritiskt granska texter och göra egna analyser av texten även gäller för traditionella medier, medier som eleverna i denna grupp till större del litar på än sociala medier *av anledningen* att de anser att det ibland är svårt att avgöra vilka källor på sociala medier man kan lita på. Med detta inte sagt att man inte ska lita mer på traditionella medier när de kommer från journalister som lyder under pressetiska regler eller SR som lyder under public service och har skyldighet att komma med äkta information. Skillnaden ligger i att eleverna inte själva gör analysen utan går till tidningsmedia som de vet är en säker källa för information om politik.

### **Stand-bymedborgare**

De elever som kategoriserats som stand-bymedborgare svarade på något sätt att de skulle kunna delta online på sociala medier under vissa förutsättningar men att de inte gör det som regel. Dessa förutsättningar kunde vara om någon riskerade att påverkas negativt av det som skrevs eller om inläggsförfattaren angav felaktig information.

Några av eleverna i gruppen använder traditionella medier (statlig tv och radio samt etablerade tidningar) som ett komplement till sociala medier. De får primärt information om nyheter och politik genom sociala medier men letar vid intresse upp vidare information på traditionella medier eftersom de anger att de i större utsträckning litar på traditionella medier mer än sociala medier. Gemensamt för alla i denna grupp, men även en distinkt skillnad från den passiva gruppen, var att alla elever som kategoriserades som stand-by tyckte att det i någon mån vara viktigt att ha kunskap om politik även som högstadielev. Några av svaren på frågan "Tycker du det är viktigt att ha kunskap om svensk politik?" löd:

“ Ja litegranna kanske, du behöver inte vara insatt jättemycket men det känns bra att ha lite koll”

“Ja på något sätt, såklart som en svensk medborgare har man ändå skyldigheten att liksom fortfarande ha koll på politik”

“ Jag tycker det är väldigt viktigt. Viktigt att veta vad som försiggår i samhället och vilka det är som sitter och styr i Sverige, också viktigt att ha kunskap och när man själv ska rösta”

Eleverna i den passiva gruppen ansåg att det var viktigt att ha kunskap om svensk politik när man blev äldre och får rösta men att det inte var nödvändigt i högstadieåldern.

Kopplat till den andra nivån, diskursiv praktik, i Faircloughs tredimensionella modell som bl.a handlar om mottagandet av det kommunikativa eventet blir elever i denna kategori mer påverkade av informationen på sociala medier eftersom de i större utsträckning tar emot information från sociala medier utan att kolla upp en mer pålitlig källa som traditionella medier ofta är.

Anledningen till att elever i stand-bygruppen skulle kunna tänka sig att kommentera var om de inte höll med om det som sades, att de hade en fråga eller om informationen är felaktig. Det var alltså skillnad mellan elever i denna grupp och eleverna i den passiva gruppen på så sätt att eleverna i denna grupp inte kände samma maktlöshet på sociala medier. Känner man att man har möjlighet att påverka kan det också göra att man i större utsträckning delta i samhällsdebatten än om man känner att man inte har det.

När det kommer till källkritik tyckte eleverna i stand-by gruppen som regel inte att det var svårt att avgöra vad som var sant och inte på sociala medier. De uttryckte ett mer självständigt kritiskt tänkande och alla gick in med åskådning att sociala medier inte alltid är sant. Eleverna i den passiva gruppen hade också ett kritiskt synsätt mot sociala medier men valde att direkt kolla upp informationen på annat sätt när elever i stand-by gruppen i större utsträckning litade på sin egen förmåga att avgöra huruvida informationen var sann eller ej. Detta påvisar en högre grad av MIL i stand-by gruppen som väljer att själv avgöra om informationen är sann eller ej.



Ur MIL-synpunkt påvisar stand-by gruppen en högre nivå av media literacy än den passiva genom att de först analyserar informationen av egen förmåga innan de går till en säker källa. Går man direkt till en säker källa använder man inte den egna förmågan att kritiskt granska källor vilket påvisar en lägre nivå av MIL.

### **Aktiva mediekonsumenter**

Två elever kategoriserades i denna grupp och båda eleverna fick relativt uteslutande sina nyheter om svensk politik från sociala medier. Ingen av eleverna följer något parti eller partiledares officiella konto på instagram men angav båda två att de får upp information om svensk politik i sina medieflöden ändå. De aktiva eleverna skiljde sig från de andra grupperna genom att vara mer engagerade på sociala medier genom att kommentera och dela inlägg på sociala medier i större utsträckning än de andra grupperna. En elev uttryckte att det var en rättighet att uttrycka sig på sociala medier och att det var en rättighet som man skulle uppskatta och utnyttja så mycket man kunde. En av eleverna berättade att den kommenterade så ofta som varje dag. Eftersom den aktiva gruppen sprider vidare en större mängd information och deltar i en större mängd debatter online, främst när eleverna inte håller med, finns det en större risk att dessa elever står för spridning av information som inte är sann om de inte har ett kritiskt tänkande. När det kom till källkritik tyckte båda eleverna i denna grupp att det ibland kunde vara svårt att avgöra om information på sociala medier var sann eller inte. En elev gick in med tanket att det som stod på sociala medier inte var sann men att informationen som kom från t.ex SVT var det. Den andra eleven gick till väga på samma sätt som eleverna i den passiva gruppen och gick in på etablerade nyhetsmedier för att söka upp information när den ville vara säker på informationen.

## 7. Slutsats

I denna uppsats har jag undersökt betydelsen av sociala medier för högstadieelevers kunskap om svensk politik. Efter att ha genomfört en enkätundersökning och intervjuer på en högstadieskola i Malmö har jag kategoriserat eleverna från de djupgående intervjuerna i tre olika kategorier för att närmare kunna studera betydelsen av ungas engagemang på sociala mediers för deras kunskap om svensk politik. Jag har använt diskursanalytisk metod för att komma fram till ett resultat. Detta eftersom studier som undersöker betydelse- och kunskapssystem gynnas mer av att undersökas ur ett diskursanalytiskt perspektiv. Jag har t.ex analyserat de tre olika kategorierna genom kritisk diskursanalys som fokuserar på maktförhållanden. Jag har därtill tillämpat Faircloughs tredimensionella modell och använt den mellersta nivån för att analysera hur mediekonsumenter tar emot information över sociala medier.

Utifrån denna undersökning har jag kommit fram till slutsatsen att engagemang på sociala medier har betydelse för högstadieelevers kunskap om svensk politik. Nivån av denna kunskap har de stor makt över själv då denna makt till stor del styrs av individens nivå av MIL. Genom resultaten på kunskapsdelen och engagemang på sociala medier kan man se att det finns en länk mellan förmågan att självständigt reflektera över information och kunskap om politik.

På grund av att vi lever i det som kallas “post-truth era” är vikten av medie- och informationsförståelse större än någonsin. För att kunna göra fria val, både när det handlar om val i vår vardag och när det kommer till nationella riksdagsval, krävs det att vi självständigt kan granska källor och bryta ner information för att förstå hur de påverkar oss.

Kunskapsläget om svensk politik är något varierande hos den undersökta gruppen. Det som sticker ut i undersökningen är att majoriteten av eleverna i stand-bygruppen har ett intresse av att lära sig mer. Den elev i den passiva gruppen som ville lära sig mer använde sällan sociala medier för att läsa nyheter samtidigt som de flesta i stand-bygruppen gjorde det. De tre andra eleverna, de från den aktiva kategorin och den andra eleven i den passiva kategorin, ansåg att kunskapen var bristfällig men ville inte lära sig mer. Utifrån undersökningen jag genomfört och baserat på intervjuerna som hållits kan man summera studien som att sociala medier och traditionella

medier fungera som ett komplement till varandra men att det krävs ett viss MIL för att självständigt kunna hantera informationen. Samtidigt kan man vidare dra slutsatsen att det är viktigt att barn och unga i lägre åldrar lär sig om källkritik för att aktivt kunna förstå och verka i samhällsdebatten, något som den välmående demokratin i viss mån kräver. För att citera elev J: “Det är inte så här superroligt men det är ändå viktigt att lära sig”.

## 8. Vidare forskning

Diskursanalys används för att beskriva ett tillstånd inte för att undersöka ett orsakssamband. I en ansats till att inspirera och uppmåna vidare forskning skulle det vara intressant att göra en jämförande studie mellan högstadieelever och äldre personer och undersöka om betydelsen av sociala medier skiljer sig mellan de olika grupperna. Denna studie hade också kunnat bidra till att förstå om sociala medier har fått en större betydelse för samhället i stort och inte bara hur olika sätt att använda sociala medier har betydelse för kunskap om svensk politik. Alternativt undersöker man samma grupp som deltog i denna undersökning om fem år när de är röstberättigade, för att undersöka om de gör samma reflektioner då som nu.

Denna studie har inte tagit upp det kommunikativa event som sker utanför den digitala världen med kompisar eller föräldrar i den informella sfären. Detta är bland annat på grund av att studien görs under en begränsat tidsperiod. Denna distinktion görs även av Gustafsson, det är stor skillnad mellan hur samtalet förs på nätet och i verkligheten människor emellan (m.fl. 2018, s. 299). Detta hade också varit intressant för vidare forskning att undersöka, hur fler delar av en persons vardagliga liv spelar roll för individens politiska kunskaper.

Några av eleverna som intervjuades för undersökningen hade tendenser att sprida vidare informationen de såg på sociala medier till andra. I en annan undersökning hade man kunnat kategorisera på ett annat sätt, t.ex genom att kategorisera givare och tagare när det kommer till mediekonsumtion och undersöka vilken betydelsen av vilken roll man har när det kommer till medieengagemang.

## 9. Källförteckning

### Intervjuer

Elev A, 04-05-22. Malmö

Elev B, 04-05-22. Malmö

Elev C, 04-05-22. Malmö

Elev D, 04-05-22. Malmö

Elev E, 04-05-22. Malmö

Elev F, 04-05-22. Malmö

Elev G, 04-05-22. Malmö

Elev H, 04-05-22. Malmö

Elev I, 04-05-22. Malmö

Elev J, 04-05-22. Malmö

### Digitala källor

Bie, Nanok. (2013). *Så hjälper du ditt skärmberoende barn*. SVT.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-hjalper-du-ditt-skarmberoende-barn> [Hämtad 25/4-22]

Carlsson, Ulla. (2019). *Understanding Media and Information Literacy (MIL) in the Digital Age*.

[https://www.gu.se/sites/default/files/2020-08/JMG\\_understanding-mil.pdf](https://www.gu.se/sites/default/files/2020-08/JMG_understanding-mil.pdf) [Hämtad 8/3-22]

E. de Vries, Catherine & Hoffmann, Isabell. (2020). *The Eurobarometer controversy: EU popularity, response rates and one journalist's critique*.

<https://eupinions.eu/de/blog/the-eurobarometer-controversy> [Hämtad 9/5-22]

European commission. (2019). *How do we build a stronger, more united Europe? The views of young people*. Eurobarometer.

<https://eds.s.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=828b6415-d690-484b-9886-99010d297e99%40redis> [Hämtad 24/4-22]

Fjellman, E., Gustafsson, N. and Sundström, M.R., (2018). Ungas politiska (icke-) deltagande på sociala medier–hellre offline?. *Sociologisk forskning*, pp.293-316.

<https://portal.research.lu.se/en/publications/ungas-politiska-icke-deltagande-p%C3%A5-sociala-medier-hellre-offline> [Hämtad 25/4-22]

Internetstiftelsen. (2021). *Sociala medier viktigaste nyhetskällan för unga*. Chapter 9.

<https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2021/medietjanster-och-nyhet-skonsumtion/> [Hämtad 9/3-22]

Mattisson, Oscar. (2022). Ingen kände igen regionens mäktigaste politiker. *SVT*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/ingen-kande-igen-regionens-maktigaste-politiker> [Hämtad 19/4-22]

Norberg, A. and Petrusson, J., (2012). Socialtjänsten i media–en diskursanalys.

[https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/30005/gupea\\_2077\\_30005\\_1.pdf;jsessionid=0BE114E493088B7027F306998B08F608?sequence=1](https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/30005/gupea_2077_30005_1.pdf;jsessionid=0BE114E493088B7027F306998B08F608?sequence=1) [Hämtad 22/5-22]

Oxford Languages. (2016). *Word of the year 2016*.

<https://languages.oup.com/word-of-the-year/2016/#:~:text=After%20much%20discussion%2C%20debate%2C%20and,to%20emotion%20and%20personal%20belief>. [Hämtad 21/4-22]

Pariser, Eli. (2011). *Beware of online 'filter bubbles'*. TEDtalks.

[https://www.ted.com/talks/eli\\_pariser\\_beware\\_online\\_filter\\_bubbles?language=en](https://www.ted.com/talks/eli_pariser_beware_online_filter_bubbles?language=en) [Hämtad 25/4-22]

SCB. (2017). *Barn motionerar trots mycket skärmtid*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Barn-motionerar-trots-mycket-skarmtid/> [Hämtad 25/4-22]

SCB. (2019). *Deltagande i de allmänna valen 2018*.

[https://www.scb.se/contentassets/6d0a96c916144051a5cb1f8b372fe80f/me0105\\_2018a01\\_br\\_me08br1901.pdf](https://www.scb.se/contentassets/6d0a96c916144051a5cb1f8b372fe80f/me0105_2018a01_br_me08br1901.pdf) [Hämtad 29/4-22]

Shnurenko, Igor. Murovana, Tatiana. Kushchu, Ibrahim. (2020). *Artificial intelligence: Media and Information Literacy, Human Rights and Freedom of Expression*. Published by TheNextMinds for the UNESCO Institute for Information Technologies in Education.

[https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2021/03/AI\\_MIL\\_HRs\\_FoE\\_2020.pdf](https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2021/03/AI_MIL_HRs_FoE_2020.pdf) [Hämtad 21/4-22]

Statens Medieråd. (2021a). *Ungar & medier*.

[https://www.statensmedierad.se/download/18.57e3b0a17a75fbf0654916e/1632377641632/Ungar%20och%20medier%202021\\_anpassad.pdf](https://www.statensmedierad.se/download/18.57e3b0a17a75fbf0654916e/1632377641632/Ungar%20och%20medier%202021_anpassad.pdf) [Hämtad 23/4-22]

Statens Medieråd. (2021b). *Uppdrag och organisation*.

<https://www.statensmedierad.se/om-statens-medierad/uppdrag-och-organisation> [Hämtad 23/4-22]

SVT. (2022). Se politikerna kugga testet - känner inte igen sin egen budget.

<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/se-nar-politikerna-inte-kan-skilja-sin-egen-budget-fran-sina-motstandares> [Hämtad 13/4-22]

## Övriga källor

Boréus, Kristina. Seiler Brylla, Charlotta. (2018). Kritisk diskursanalys. I Bergström, Göran - Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. ss. 305 -351.

Fairclough, N., (1995). *Media Discourse*. London: Arnold, 214 p.

Teorell, Jan. and Svensson, Torsten., (2013). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Liber.

Winther-Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, (1999). “Diskursanalys som teori och metod”.  
Lund: Studentlitteratur.